

Mantelzorgbeleid Zorggroep Amsterdam Oost

Inleiding

Bij vraaggerichte zorgverlening zijn mantelzorg en professionele zorg onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het participeren van de mantelzorgers in de zorgverlening draagt bij aan het sociale netwerk en welbevinden van de cliënt. In veel situaties waarin formele zorg is ingezet, spelen ook mantelzorgers een rol bij de zorgverlening. Dat geldt vooral bij zorg-thuis, maar ook in toenemende mate bij zorg-met-verblijf. Van medewerkers van Zorggroep Amsterdam Oost (ZGAO) wordt verwacht dat zij het samenspel met de mantelzorgers in het kader van de zorg voor de cliënt op een respectvolle wijze invulling geven. Een helder beleid hierin is voorwaarde voor een goede afstemming tussen mantelzorgers en medewerkers.

Mantelzorg of vrijwilligerswerk?

Mantelzorg is de zorg aan een 'naaste' met beperkingen en/of gezondheidsproblemen, voortvloeiend uit een persoonlijke relatie (partner, ouder, kind, kleinkind, familie, buur, vriend). Mantelzorg is geen betaalde arbeid en wordt niet vanuit een beroep verleend. Allerlei vormen van zorg zijn mogelijk zoals huishoudelijke hulp, praktische steun, verzorging, verpleging, begeleiding, emotionele steun of toezicht. Mantelzorg kan korte tijd duren, maar ook langdurig en intensief zijn.

Vrijwilligerswerk is werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht voor anderen of de samenleving (uit: *Vrijwilligers in zorgorganisaties*, Uitgeverij Lemma BV, 2004).

Het verschil tussen mantelzorg en vrijwillige zorg

Bij vrijwillige zorg komt de relatie met een cliënt vaak via de organisatie tot stand, er is veelal geen sprake van een bestaande relatie, dit in tegenstelling tot mantelzorg. Daarnaast is vrijwillige zorg iets waar men na goed overdenken bewust voor kiest. Ook mantelzorg is het gevolg van een bewuste afweging, zij het dat er vaak nauwelijks sprake is van een vrije keuze. Mantelzorg overkomt je en je kunt je er normaal gesproken niet of nauwelijks aan onttrekken. Vrijwilligers opereren onder de verantwoordelijkheid van de organisatie terwijl mantelzorgers hun werk op persoonlijke titel uitvoeren. Als het gaat over de inhoud en uitvoering van de zorgverlening aan een cliënt, worden mantelzorgers wel geraadpleegd en vrijwilligers in principe niet. De mantelzorger heeft immers een persoonlijke relatie met de cliënt.

Uitgangspunten ZGAO m.b.t. mantelzorg

Voor zowel thuiswonende cliënten als bewoners van het Flevohuis en De Open Hof hechten we belang aan de inzet van mantelzorg. In de afspraken met de cliënt en/of de naaste familie proberen we betrokkenheid vanuit de informele kring van de cliënt in stand te houden. Hierbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Mantelzorgers zijn belangrijk voor het welzijn van de cliënt.
- Mantelzorg kan alleen als de cliënt dit wil (er is altijd afstemming met de cliënt vereist).
- Mantelzorg is niet afdwingbaar (en mantelzorgers hebben niet vanzelfsprekend veel tijd beschikbaar).

Ontwikkelingen

In het beleid van de overheid komt een sterker accent te liggen op een balans van formele en informele zorg. Betrokkenheid van familie bij kwetsbare ouderen krijgt extra nadruk. Ook binnen de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) wordt een sterk accent gelegd op onderlinge hulp en 'civil society'. ZGAO kan in deze context niet meer volstaan met 'zorgproducten leveren' maar zal meer gericht nagaan hoe het netwerk rond de cliënt zo sterk mogelijk kan zijn. Mantelzorg is onderdeel van dat netwerk.

Steunpunt Mantelzorg

In Amsterdam is het steunpunt voor Mantelzorg (Markant) opgezet als expertisecentrum. Markant ondersteunt mantelzorgers door middel van informatie, advies, cursussen, begeleiding, praktische ondersteuning en contactgroepen voor lotgenoten. Ook de inzet van vrijwilligers speelt hierbij een rol.

Mantelzorgondersteuning

ZGAO biedt mantelzorgers praktische ondersteuning door het verstrekken van informatie en advies, door het inzetten/aanvragen van hulpmiddelen of door het maken van afspraken over respijtzorg. Emotionele ondersteuning wordt geboden door aandacht te schenken aan acceptatie van de situatie, de motivatie om te blijven zorgen, het kunnen aangeven van grenzen of het omgaan met problemen.

Samenwerking tussen mantelzorgers en vrijwilligers

Vrijwilligers in de zorg komen regelmatig in contact met mantelzorgers. Uitgangspunt is altijd dat de cliënt en de mantelzorger regie houden over hun eigen situatie.

Afspraken over mantelzorg in het zorgleefplan

Hoe groot het aandeel van de mantelzorger is hangt af van de wensen van de cliënt én van de mantelzorger zelf. Waaruit het aandeel bestaat eveneens: dit kan variëren van hulp bij het inschenken van koffie en het verzorgen van de was, tot het helpen met eten of aankleden. ZGAO respecteert daarbij de wensen van cliënt en mantelzorgers. Waar mogelijk heeft de cliënt zelf de regie over de taakverdeling en de verschillende rollen die de mensen om hem/haar heen vervullen, maar het kan ook zijn dat er bij die regie ondersteuning nodig is. Medewerkers van ZGAO overleggen dan met de mantelzorgers over de wensen die de cliënt en de mantelzorgers daarover hebben en leggen deze wensen vast in het zorgleefplan. Deze afspraken kunnen worden bijgesteld wanneer dat nodig of wenselijk is. Er wordt voortdurend aandacht besteed aan de vraag of de inzet van zorg nog haalbaar is en nog leidt tot tevredenheid van de cliënt.

Juridische aspecten

De juridische positie van ZGAO ten opzichte van een mantelzorger is wezenlijk anders dan deze positie ten opzichte van een vrijwilliger. Een vrijwilliger wordt door ZGAO ingeschakeld om aanvullend te zijn op de professionele (AWBZ) zorg. Een mantelzorger daarentegen wordt niet door ZGAO ingeschakeld. Beiden kunnen nooit vervangend zijn voor de professionele zorg en krijgen geen honorering voor hun inzet.

De betrokkenheid van de mantelzorger vloeit direct voort uit de sociale betrokkenheid met de cliënt. ZGAO is daarom in principe niet verantwoordelijk voor het handelen van de mantelzorger (uit: *Juridische aspecten van de inzet van vrijwilligers en de samenwerking met mantelzorgers*, Actiz, maart 2009). ZGAO heeft wel de verantwoordelijkheid om er op toe te zien dat mantelzorgers hun taken verantwoord uitvoeren en zal, indien nodig, de zorg overnemen.